

ע"פ 2014/20 - לורן אנקרי נגד מדינת ישראל

בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פלייליים

ע"פ 2014/20

לפני:

כבוד השופט מ' מזוז
כבוד השופט ג' קרא
כבוד השופטת י' וילנר

המערער:

לורן אנקרי

נגד

המשיבה:

מדינת ישראל

ערעור על גזר דינו של בית המשפט המחוזי בבאר שבע בת"פ 35300-11-18 מיום 29.1.2020 שניתן על ידי כב' השופט דניאל בן טולילה

תאריך הישיבה:

כ"א בטבת התשפ"א (5.1.2021)

בשם המערער:

עו"ד ששי גז; עו"ד ינון היימן; עו"ד אביעד חייט; עו"ד עידן שני; עו"ד שחר ליס

בשם המשיבה:

עו"ד אופיר טישלר; עו"ד עמית גינת

פסק-דין

השופט ג' קרא:

ערעור על גזר דינו של בית המשפט המחוזי בבאר שבע (כב' השופט ד' בן טולילה) מיום 29.1.2020 בת"פ 35300-11-18, בגדרו הוטל על המערער עונש של 10 שנות מאסר, 22 שנות פסילת רישיון נהיגה וענישה נלווית,

עמוד 1

לאחר שהורשע בעבירות הריגה שהביאו למות שמונה אנשים בתאונת דרכים. הערעור מופנה כלפי חומרת העונש.

רקע

1. ביום 30.10.2018 מצאו את מותם שמונת בני משפחת עטר המנוחים, ההורים יריב ושושנה וששת ילדיהם ז"ל, בתאונת דרכים קטלנית.

2. ביום 11.6.2019 הורשע המערער על פי הודאתו בכתב האישום המתוקן בשנית (להלן: כתב האישום המתוקן), ב-8 עבירות של הריגה (לפי סעיף 298 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: החוק) כנוסחו לפני תיקונו של החוק בתיקון מס' 137, ועקיפה בדרך לא פנויה (לפי תקנה 47(ד) לתקנות התעבורה, התשכ"א-1961; להלן: תקנות התעבורה).

3. על פי עובדות כתב האישום המתוקן, ביום התאונה, בסמוך לשעה 12:38 נהג המערער ברכבו, ג'יפ טויוטה (להלן: הג'יפ), יחד עם אשתו ובתו הקטינה. המערער, שנסע בכביש 90, שהוא כביש בין עירוני דו-סיטרי, בעל נתיב תנועה אחד לכל כיוון נסיעה המופרדים בקו הפרדה מקווקו, החליט לעקוף רכב שנסע לפניו בנתיב נסיעתו. לשם כך, עבר עם הג'יפ לנתיב הנסיעה הנגדי אף שהנתיב הנגדי לא היה פנוי משרכב הרנו של בני משפחת עטר נסע עליו. בשל כך, חסם הג'יפ את נתיב נסיעת רכב הרנו, התנגש עם חזית צד ימין שלו בחזית צד ימין של רכב הרנו. לאחר ההתנגשות נדחף רכב הרנו לאחור, הסתחרר ימינה ונעצר כשחזיתו פונה לכיוון ההפוך לכיוון נסיעתו המקורי. הג'יפ עצמו הסתחרר ימינה בכיוון נסיעתו ונעצר בחלקו של השול השמאלי בכיוון נסיעתו, כשחזית הג'יפ פונה לכיוון הנסיעה הנגדי של נסיעת המערער.

כתוצאה מהתאונה ובסמוך לאחר ההתנגשות, החל רכב הרנו לבעור. המערער ואזרחים נוספים ניסו לחלץ את המנוחים מן הרכב, אולם מאמציהם לא צלחו בשל עוצמת הלהבות ושמונת בני משפחת עטר המנוחים מצאו את מותם בסמוך לאחר ההתנגשות. בתאונה נפגעו גם אשתו ובתו הקטינה של המערער ופונו לטיפול רפואי בבית חולים.

על פי כתב האישום המתוקן, נהג המערער בג'יפ כשבגופו החומר הפעיל המצוי בסם מסוכן מסוג קנביס (להלן: הסם), שבו השתמש ערב קודם.

לאור האמור לעיל, נטען בכתב האישום המתוקן כי המערער גרם לתאונה והביא למות בני משפחת עטר המנוחים עקב נהיגתו הפזיזה וכי המערער נטל סיכון בלתי סביר לגרימת התוצאה הקטלנית בכך שנהג ביודעו כי הוא מבצע עקיפה כשהדרך אינה פנויה במרחק מספיק כדי לאפשר לו את ביצוע העקיפה ואת המשכת הנסיעה בבטיחות, כשהוא יודע, כי כתוצאה מכל אלו הוא צפוי לגרום לתאונה שבה יקופחו חיי אדם.

4. להשלמת התמונה יצוין, כי טרם תיקונו, ייחס כתב האישום למערער עבירות של נהיגה בשכרות והחזקת סם לצריכה עצמית, עבירות שהושמטו ממנו לאחר תיקונו במסגרת הסדר הטיעון.

5. בהסדר הטיעון, הוסכם בין הצדדים כי המשיבה תגביל עצמה בדרישה לעונש של 13 שנות מאסר לצד ענישה נלווית בעוד שההגנה תהא חופשית בטיעוניה. עוד הוסכם כי בתיאור האירועים בגינם הורשע המערער לא יחרגו הצדדים מהעובדות בכתב האישום המתוקן "לא יסתרו אותן ולא יוסיפו עליהן".

6. עוד יש לציין, כי ביום 10.7.2019, לאחר הכרעת הדין ובטרם נגזר דינו של המערער, נכנס לתוקף תיקון מס' 137 לחוק העונשין (להלן: תיקון 137 לחוק או הרפורמה בעבירות ההמתה). במסגרת התיקון לחוק שונה מדרג עבירות ההמתה, כשבין היתר, בוטלה עבירת ההריגה שהיתה קבועה בסעיף 298 לחוק ואשר העונש המירבי לצידה עמד על 20 שנות מאסר, ותחתיה הוספו עבירה של המתה בקלות דעת, שעונשה המירבי הועמד על 12 שנות מאסר (סעיף 301 לחוק) ועבירת רצח שדינה מאסר עולם כעונש מירבי (סעיף 300 לחוק).

ביום 10.3.2019 הודיעה המשיבה כי סעיפי עבירת ההריגה לפי סעיף 298 לחוק העונשין טרם תיקונו בתיקון 137 לחוק, יעמדו בעינם גם לאחר כניסתו לתוקף של התיקון וכי בהתאם להוראת המעבר, יש להחיל בעניינו של המערער את החיקוק המקל לעניין העונש, היינו את סעיף 301 לחוק העונשין.

7. ביום 29.1.2020 נגזר דינו של המערער והוטלו עליו 10 שנות מאסר בפועל, בניכוי ימי מעצרו; מאסרים מותנים; 22 שנות פסילת רישיון נהיגה מיום שחרורו ממאסר, בניכוי תקופת הפסילה עד תום ההליכים שבה היה נתון ופיצוי בסך כולל של 150,000 ש"ח לבני משפחת עטר המנוחים, מבלי שיהא בפיצוי כדי לגרוע מזכותם לדרוש פיצוי מלא לפי חוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים.

8. הערעור המונח לפנינו מופנה כלפי חומרת עונש המאסר בפועל ועונש פסילת רישיון הנהיגה.

נימוקי גזר הדין

9. בית המשפט קמא קבע כי טווח הענישה המוסכם בין הצדדים הינו סביר ועל כן לא ראה להידרש לקביעת מתחם עונש הולם, יחד עם זאת ציין ואף פירט את מכלול השיקולים הנהוגים בקביעת מתחמי ענישה. בכלל זה עמד על הפגיעה הקשה בערך קדושת החיים ובשלמות התא המשפחתי. עוד עמד בית המשפט על הענישה הנוהגת בפסיקה, תוך התייחסות להשוואה על בסיס טיב היסוד הנפשי; רמת הסיכון שנטל הנאשם; מספר המעשים וחפיפת העונשים או צבירתם.

נקבע כי על פי עובדות כתב האישום, שבהן הודה המערער, ההריגה בוצעה בקלות דעת וכי אף שמדובר באירוע אחד של תאונה, יש לראות בו ככזה הכולל את מספר החיים שנקטלו, כך שניתן - ולו באופן פוטנציאלי - לגזור על המערער את מכפלת עונשי המקסימום הקבועים לצד כל אחת מן העבירות.

בהתייחסו לנסיבות התאונה, שהתרחשה בצהרי היום, בקטע כביש ישר ללא עיקולים, כשהראות ומזג האוויר

טובים, קבע בית המשפט כי המערער לקח סיכון בלתי סביר ביציאתו לעקיפה, כשעל כך מעידה העובדה כי לא יכול היה להשלימה או לתקן את תוצאותיה לאחר שכבר סטה למסלול הנגדי. בית המשפט המשיך וקבע כי משלקח המערער את הסיכון במודע, החל את שרשרת האירועים שעל תוצאותיה הסופיות לא היתה לו שליטה, ואין לו להלין על כך כי איתרע המזל וברכב בו פגע נסעה משפחה שלמה. בפגיעות שנגרמו לאשתו ולבתו של המערער בשל התאונה ראה בית המשפט חלק מן הנזק הכולל שגרם המערער.

לחובת המערער נזקפה עובדת הימצאות חומר פעיל של סם בגופו בעת שנהג בג'יפ. בהקשר זה נקבע, כי אף שהמערער לא פעל תחת השפעת סם ולכן גם לא יוחסה לו עבירה של נהיגה בשכרות, הרי לא היה ביכולתו "לאמוד במדויק את ההשפעה של הסם על התנהגותו, מהירות תגובתו, וכיוצ"ב ומכאן חובתו להימנע מכל סיכון מיותר" וכי בשל כך היה עליו להקפיד הקפדה יתרה על חוקי התנועה ולהימנע מכל סיכון גדול כקטן. "את התנהלותו של הנאשם במועד התאונה", כך נקבע, "יש לבחון בכללותה, ודבר צריכת הסם מספר שעות טרם נהיגתו יחד עם נטילת הסיכון מלמדים על זלזול בוטה בחוקי התנועה, ויש לשקללם בנסיבות ביצוע העבירה (ההדגשה במקור - ג'.ק)". בית המשפט הדגיש כי אין בכך כדי "להכניס בדלת האחורית" את עבירת הנהיגה בשכרות, שאילו היה מורשע בגינה היה עונשו גבוה משמעותית.

לאחר כל אלו, עמד בית המשפט על מכלול נסיבות הקולא ששקל לזכות המערער. בכלל אלו צוין כי בסמוך לאחר התאונה ניסה המערער לחלץ לכודים ברכבם של המנוחים, כשבאותה שעה אשתו ובתו נזקקו לטיפול. עוד צוין, כי העקיפה לא בוצעה תוך חציית קו הפרדה רצוף או תוך נהיגה במהירות מופרזת. בנוסף נשקלו הודאת המערער, שאף כי ניתנה לאחר שנשמעו עדי תביעה רבים, הביאה לחסכון בזמן שיפוטי; תולדות חייו של המערער כעולה מתסקיר שירות המבחן, ובכלל זה תרומתו בשירותו הצבאי המשמעותי; השינוי החד במסלול חייו לפני כשש שנים בשל מצבו הבריאותי; התרשמות בית המשפט מחרטתו הכנה והכאתו על חטא; ההחמרה במצבו הנפשי בשל התאונה; והעדר עבר פלילי.

בית המשפט מצא ליתן משקל לשיקולי הרתעת היחיד, לאור עברו התעבורתי של המערער, הכולל 22 הרשעות, 14 מתוכן בעבירות של נהיגה במהירות מופרזת ועבירות מסכנות חיים נוספות, כמו גם לשיקולי הרתעת הרבים.

לאחר כל אלה, דחה בית המשפט את טענת ההגנה ביחס להשפעת הרפורמה בעבירות ההמתה, בגדרה נקבעה עבירת ההמתה בקלות דעת, על עונשו של המערער. נקבע, כי אין בשינוי חקיקתי זה כדי להביא לקביעת מתחמי עונש הולם נמוכים יותר. שכן, גם לפני התיקון לחוק נקבעו מתחמי עונש הולם בהריגה בקלות דעת בתאונות דרכים נמוכים משמעותית מ-12 שנות מאסר. התיקון לחוק נועד, כך נקבע, לקבוע מתאם בין מידת האשם לבין חומרת העונש ואין בו קביעה נורמטיבית כי המתה בקלות דעת פחותה מן החומרה שיוחסה לה בעבר.

בנוסף, קבע בית המשפט כי לאור ערך קדושת החיים ולנוכח קלות הדעת במעשי המערער ומכלול התנהגותו - יש לצבור את העונשים בגין המעשים "בחפיפה מסויימת" ולא מלאה, על מנת לשמור על יחס הולם בין חומרת מכלול המעשים לבין תקופת המאסר. כמו כן, נקבע כי תקופת פסילת רישיון הנהיגה תהא ממושכת ותיקח בחשבון את תקופת המאסר.

לאור כל אלו, הוטלו על המערער העונשים המפורטים בפסקה 6 לעיל. כאמור, המערער משיג על חומרת

טענות המערער

10. לטענת המערער, לא ניתן משקל ראוי לכך שדינו נגזר לפי עבירת ההמתה בקלות דעת במקום עבירת ההריגה שיוחסה לו בכתב האישום. לשיטתו, הרפורמה בעבירות ההמתה, במסגרתה הועמד עונשה של עבירת ההמתה בקלות דעת על 12 שנות מאסר, תחת 20 שנות מאסר כפי שהיה קודם לכן, כשחסתה עבירה זו בגדרה של עבירת ההריגה, היתה צריכה להביא להקלה בעונשו. טענה מרכזית נוספת שהעלה המערער היא כי בית המשפט שגה בכך שנתן משקל לחומרא לשיקול הימצאות חומר פעיל של קנביס בגופו, לאחר שהמשיבה חזרה בה מן האישום של נהיגה בשכרות, שיוחס לו בתחילה. בדיון לפנינו טען בא-כוח המערער כי האיסור על נהיגה לאחר נטילה כדין של קנביס רפואי עומדת, לפי תקנות התעבורה, על 6 שעות ממועד הנטילה בעוד שהתאונה התרחשה בחלוף 17 שעות ממועד הנטילה. עוד נטען כי בית המשפט קמא שגה בכך שלא קבע מתחם עונש הולם כמתחייב בתיקון 113 לחוק העונשין ובכך שלא נתן משקל לפסיקה רלוונטית שהוצגה על ידי ההגנה, המלמדת על רמת ענישה מתונה יותר.

בנוסף עמד המערער על שורה ארוכה של נסיבות קולא, שלטענתו לא קיבלו משקל בגזר הדין. כך נטען כי העבירה היתה ברף הנמוך של עבירות ההריגה, בנסיבות בהן העקיפה היתה עקיפה של קו מקווקו ולא של קו הפרדה רצוף, הנושקת לעבירת גרם מוות ברשלנות ותוך נהיגה במהירות מתחת למהירות המותרת, וכי בית המשפט קמא הוסיף כי העקיפה בוצעה ללא סיבה, פרט שאינו חלק מעובדות כתב האישום המתוקן. נטען גם כי לא ניתן משקל ראוי לכך שהמערער חש לחלץ את הלכודים ברכב תוך ששבר את ידו במהלך זה, וכי אלמלא היה רכב הרנו רכב ממוגן היתה התוצאה שונה. כמו כן נטען, כי לא ניתן משקל לכך שמספר הנוסעים ברכבם של המנוחים עלה על מספר הנוסעים שיכול היה הרכב להכיל וכן כי לא נשקלה לקולא העובדה שהתאונה אירעה בכביש הידוע כ"כביש דמים".

עוד לטענת המערער, בגזר הדין לא ניתן משקל לנסיבותיו האישיות, ובכלל זה לתסקיר שירות המבחן; לעברו הנורמטיבי ונסיבות חייו; למצבו הרפואי שהוחמר בשל התאונה; ולשהותו הממושכת במעצר בפיקוח אלקטרוני לתקופה של כשנה וחצי. טענה נוספת בפי המערער והיא כי בית המשפט קמא שגה בכך ששקל לחובתו את עברו התעבורתי כ"עבר מכביד", אף שהוא מתפרס על פני עשרות שנים ואף שבמקרה אחר עבר דומה לא נתפס כעבר מכביד. לבסוף, צוין כי המערער שילם את מלוא הפיצוי בו חויב.

המערער שטח את דברו לפנינו. בדבריו, הביע את צערו, ביקש את סליחת בני משפחת המנוחים ועמד על הכאב הבלתי פוסק שבו הוא מתייסר מאז התאונה. כמו כן ציין המערער את תרומתו לחברה מאז עלייתו ארצה, דרך שירותו הצבאי המשמעותי, לרבות בשירות המילואים וחינוך ילדיו לתרומה לחברה.

עמדת המשיבה

11. המשיבה ביקשה לדחות את הערעור, בהדגישה כי עונשו של המערער מצוי בטווח העונש שעליו הוסכם בין הצדדים בהסדר הטיעון, הסכמה המבטאת את הסכמת המערער שהעונש הוא בתחום הסביר. לשיטת המשיבה לתיקון 137 לחוק העונשין אין השפעה על עונשו של המערער, שכן מדרג הענישה בעבירת ההריגה, כפי שהתפתח בפסיקה נתן ביטוי לפערים בין המעשים השונים שנכללו בגדר עבירת ההריגה ואלו הופרדו בתיקון 137 הנ"ל, הפרדה שאינה משקפת נורמה עונשית חדשה, דבר העולה גם מדברי ההסבר להצעת החוק.

לעמדת המשיבה, עונשו של המערער ראוי גם לגופו. שכן, ובניגוד לטענתו, לאור תנאי הדרך במקטע הכביש שבו אירעה התאונה כמו גם תנאי הראות הטובים, אין כל קרבה לעבירת גרם מוות ברשלנות. באשר לשרידי הסם שנמצאו בגופו של המערער, טען בא-כוח המשיבה, כי ציון שרידי הסם שנמצאו בגופו של המערער נותר בעובדות כתב האישום לאחר תיקונו, בהתאם למשא ומתן בין הצדדים וכי בדין ראה בכך בית המשפט קמא כנסיבה מחמירה. לבסוף נטען כי מידת העונש צריכה לשקף את חומרת התוצאה הקשה - אובדן משפחה שלמה, את מותה האכזרי ואת עוצמת הפגיעה בבני המשפחה הנותרים - וכי כל תוצאה אחרת יהא בה משום פגיעה בערך חיי אדם.

בתום טיעוני הצדדים התרנו לנציגי משפחת המנוחים להשמיע את דברם לפנינו. בדבריהם עמדו על עוצמת כאב האובדן הקשה המלווה אותם יום יום ושעה שעה ואת השלכותיו של השבר העמוק על כלל בני המשפחה, והקושי להתמודד עם בקשת המערער להקלה בעונשו.

תסקירי שירות המבחן

12. תסקיר שירות המבחן מיום 20.8.2019 שהוגש בעניינו של המערער עמד על הפגיעה הבריאותית הקשה שחווה לפני מספר שנים, ואשר הובילה לירידה תפקודית, קוגניטיבית ומוטורית ולאובדן מקום עבודתו, כאשר הטראומה מן התאונה העצימה את התסמינים הפיזיים והנפשיים. שירות המבחן ציין את חרטתו הכנה של המערער ואת טענתו כי צרך קנביס רפואי ללא אישור יום לפני התאונה, על מנת להקל על כאבים מהם הוא סובל כשלטענתו הומלץ לו על שימוש בקנביס רפואי אולם הוא העדיף שלא להשתמש בכך ולא הסדיר את השימוש. עוד צוין כי המערער הופנה לקבוצה טיפולית והשתלב בה. שירות המבחן העריך כי הסיכון להתנהגות פורצת גבולות או פוגענית, נמוך ביותר ועמד על הצורך בהכוונה ובליווי משמעותי של גורמי הטיפול.

13. לפנינו הונח גם תסקיר משלים עדכני מטעם שירות המבחן, מיום 31.12.2020, ממנו עולה התרשמות שירות המבחן כי המערער מכיר בחומרת התאונה, מביע חרטה עמוקה וכנה, רואה לנגד עיניו את הקורבנות ועסוק במידת אחריותו. צוין כי ניכר צורך בהענשה עצמית וכי אף שהוא מערער על גזר הדין הוא חווה כאב עמוק וכי יש לכך השלכה על מצבו הנפשי הירוד. עוד צוין כי המערער מצוי בתחילת התמודדות מורכבת עם מאסר ראשון בחייו וכי בשל אורך תקופת מאסרו לא יוכל להשתלב באפיק טיפול ושיקום, המותנה בתקופת מאסר של 7 שנים, ולא יוכל לקבל טיפול ייעודי שלו הוא זקוק. את התסקיר חתם שירות המבחן בכך שעמד על החשיבות שיש בשילוב המערער בטיפול ייעודי בהקדם האפשרי.

דיון והכרעה

14. לאחר שעיינו בנימוקי הערעור ובצדפותיו, שמענו את טענות הצדדים בדיון בעל-פה, כמו גם את המערער ואת בני משפחת המנוחים, הגענו לכלל מסקנה כי דין הערעור להידחות.

15. התערבות ערכאת הערעור בחומרת עונש שהטילה הערכאה הדיונית שמורה למקרים חריגים בלבד, כאשר נפלה בגזר הדין טעות מהותית או שהעונש שנגזר על ידי הערכאה הדיונית חורג באופן ניכר מרמת הענישה הראויה או המקובלת בנסיבות דומות (ע"פ 5750/16 מדינת ישראל נ' חשאן, פסקה 10 (23.4.2017)). התערבות זו מצומצמת עוד יותר כאשר העונש שנגזר מצוי בגדר המוסכם בהסדר טיעון, שאז נדרשות נסיבות מיוחדות וחריגות עוד יותר כדי להצדיק התערבות בעונש שנגזר (ע"פ 2454/18 שיינברג נ' מדינת ישראל, פסקה 18 (2.12.2018) (להלן: עניין שיינברג); ע"פ 921/17 אבו זעילה נ' מדינת ישראל, פסקה 14 (28.5.2017); ע"פ 8109/15 אביטן נ' מדינת ישראל (9.6.2016); ע"פ 5953/13 אביטל נ' מדינת ישראל, פסקה 18 (6.7.2014)).

16. עונש המאסר שהושת על המערער אינו חורג מטווח העונש המירבי שהוסכם בין הצדדים, ואף נופל ממנו, ולא מצאנו כי התקיימו נסיבות מיוחדות וחריגות המצדיקות התערבותנו בו.

17. ראשית, דרך הילוכו של בית משפט קמא בקביעת העונש, אינה מצדיקה כשלעצמה התערבות ערכאת הערעור. סוגיית גזירת הדין בהסדרי הטיעון לא נכללה באופן מפורש בתיקון 113 לחוק העונשין (ע"פ 512/13 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 15 לפסק דינו של השופט ח' מלצר, פסקה 3 לפסק דינו של השופט נ' סולברג, שאף קרא למחוקק לומר את דברו (4.12.2013); וראו גם: ע"פ 2524/15 שפרנוביץ נ' מדינת ישראל (8.9.2016)). בפסיקת בית משפט זה עלו שתי גישות ביחס לשאלה האם בבואה לבחון הסדר טיעון עונשי על הערכאה הדיונית לקבוע מתחם עונש הולם. האחת, עונה על תשובה זו בחיוב והשנייה גורסת כי במקרים מסוימים לא יהא בכך צורך, למשל במקרה בו סבירותו של הטווח המוסכם ברורה על פניה ואינה מעוררת שאלה בדבר חריגה מהסדר הטיעון (לעניין זה ראו עניין שיינברג, פסקה 19 לפסק דינו של השופט ע' פוגלמן וההפניות שם). משכך, לא נפל כל פגם באופן בו נהג בית המשפט קמא בקביעת עונשו של המערער. זאת ועוד, השאלה הניצבת בפני ערכאת הערעור היא סבירותה של התוצאה העונשית הסופית, ואף אם נפל פגם בהפעלת מנגנון שיקול הדעת השיפוטי בהבניית הענישה לפי תיקון 113 לחוק אין הדבר מבסס עילה להתערבות (ע"פ 315/20, אבו טאה נ' מדינת ישראל, פסקה 16 (7.6.2020); עניין שיינברג).

18. שנית, לא מצאנו כי נפלה טעות בקביעת עונשו של המערער או כי העונש חורג במידה קיצונית מרמת הענישה הראויה או המקובלת, בנסיבות דומות.

בבסיס הדברים עומד עקרון ההלימה, המחייב מתן משקל הולם לכך שבתאונה הקטלנית קיפחו את חייהם שמונה בני משפחה, ובאחת - נמחתה המשפחה כולה באופן טרגי שהדעת מתקשה לסבול. כדין קבע בית המשפט קמא, כי ריבוי קורבנות התאונה הינו ריבוי מעשים לצרכי ענישה (וראו: ע"פ 1802/17 אבו סיאם נ' מדינת ישראל, פסקה 14 (28.6.2018) (להלן: עניין אבו סיאם)). משכך, הכלל הנוהג הוא כי על הענישה ליתן משקל הולם לערך החיים של כל אחד מקורבנות התאונה (ע"פ 3545/18 קיקס נ' מדינת ישראל, פסקה 5 (24.2.2019) (להלן: עניין קיקס); עניין אבו סיאם) וכי לנסיבותיו האישיות של נאשם, שהינו על פי רוב נאשם נורמטיבי, ינתן משקל משני ומוגבל בגזירת הדין (עניין קיקס, פסקה 6). יוער בהקשר זה כי מטיבן של עבירות אלה שתוצאותיהן כרוכות גם ברכיב של גורל, כאשר לנהג אין בהכרח שליטה על תוצאות התנהגותו אולם, כפי שציין השופט נ' הנדל "אין לחלק את האחריות בין הנהג הרשולן

לבין הגורל, כאילו שותפים הם מבחינת האחריות הפלילית" (עניין קיקס, פסקה 5). דברים אלו, שנכתבו ביחס לעבירת גרם מוות ברשלנות, כוחם יפה גם ביחס לנהגים שהועמדו לדין בעבירה של המתה בקלות דעת. היבט נוסף של שיקולי הענישה במקרים מסוג זה נוגע לדרגת האשמה הנלווית למעשי הנאשם (ע"פ 8464/15 פנזין נ' מדינת ישראל, פסקה 7 (30.10.2017)). ומכאן, לטענות המערער.

19. הטענה כי מעשיו של המערער נושקים לעבירה של גרם מוות ברשלנות אינה עולה בקנה אחד עם עובדות כתב האישום המתוקן, שבהן הודה, ולפיהן נהג בפזיזות בכך שנטל סיכון בלתי סביר לגרימת התוצאה הקטלנית ויצא לעקיפה ביוזעו שהדרך אינה פנויה במרחק מספיק להשלמתה בבטחה. מכאן, שקיומו של יסוד נפשי של קלות דעת אינו נתון במחלוקת. גם תנאי הדרך במקטע הכביש הרלוונטיהעובדה כי לא היתה כל הפרעה לראות, אינם תומכים בטענת קרבת המעשה לרשלנות.

מוקשית יותר, על פני הדברים, היא הטענה כי בית המשפט נתן משקל לחומרה להימצאות חומר פעיל של סם הקנביס בגופו של המערער, אף שעבירת הנהיגה בשכרות שיוחסה לו בכתב האישום על פי נוסחו המקורי, הושמטה ממנו לאחר תיקונו בהסדר הטיעון. בית המשפט מצא כי בנסיבות אלה, חובה היה על המערער להימנע מכל סיכון מיותר ולהקפיד הקפדה יתרה על כל חוקי התנועה וכי "צריכת הסם מספר שעות טרם נהיגתו יחד עם נטילת הסיכון מלמדים על זלזול בוטה בחוקי התנועה". במאמר מוסגר יש להעיר כי עובדות כתב האישום המתוקן ייחסו למערער את צריכת הסם ערב לפני התאונה ולא מספר שעות לפנייה.

20. השוואת נוסח כתב האישום לפני תיקונו ולאחריו מלמדת כי מהנוסח המקורי הושמטו ריכוז החומר הפעיל בגופו של המערער והחזקת סמים ברכבו ונמחקו ממנו עבירת הנהיגה בשכרות ועבירת החזקת סמים לשימוש עצמי. הדעת נותנת כי הותרת עובדה זו ביחס להימצאות החומר הפעיל בגופו של המערער מבטאת את אומד דעת הצדדים באשר לתיאור העובדות הרלוונטי, כאשר המחלוקת ביניהם, כפי שבאה לידי ביטוי בטיעוניהם לעונש כמו גם בטיעוניהם בערעור, נוגעת למשמעות שיש לייחס לנסיבה זו בגזירת הדין. בית המשפט קמא ראה בנסיבה זו, בהצטרפה לנטילת הסיכון, מצד המערער לביצוע העקיפה כשהדרך אינה פנויה כ"מלמדים על זלזול בוטה בחוקי התנועה, ויש לשקללם גם בנסיבות ביצוע העבירה". בית המשפט קמא מצא להבהיר את כוונתו כשהוסיף בהמשך את הדברים הבאים: "יודגש כי אין באמור כדי להכניס ב'דלת האחורית' את עבירת הנהיגה בשכרות, שאם כך היו פני הדברים, עונשו של הנאשם אמור היה להיות גבוה משמעותית מזה שבסופם של דברים ייגזר עליו". במאמר מוסגר נעיר, כי גם לו נסיבה זו היתה נגרעת ממכלול נסיבות החומרא, לטעמנו לא היה בדבר כדי לשנות מן התוצאה העונשית.

21. כך גם לא מצאנו כי יש הצדקה להתערב במידת העונש על רקע טענה לחרیגה מרמת הענישה במקרים אחרים. מטבע הדברים, אין בנמצא 'תעריף עונשי' מדויק ומדוד - מקרה מקרה ונסיבותיו - וככל שהולך ומאמיר מחיר הדמים של התאונה, מתעצם הקושי במתן ביטוי עונשי הולם לכך בהשוואה למקרים שבהם היקף הפגיעה היה מצומצם יותר. בהתייחסו למדיניות הענישה הנוהגת שם בית המשפט קמא לנגד עיניו שורה של פסקי דין בעבירות של גרם מוות ברשלנות ובעבירות של הריגה, תוך שעמד על שני המשתנים המרכזיים בקביעת העונש: טיב הסיכון שבהתנהגות הנדונה הקובע את מידת החומרה שבמעשים, ותוצאות התאונה. בין היתר נתן בית המשפט את דעתו לע"פ 2566/14 גלפונד נ' מדינת ישראל (17.2.2016) וציין כי באותו מקרה הורשע נהג אוטובוס בעבירה אחת של הריגה, בתאונה שבה נהרגו 24 מנוסעי האוטובוס ונדון ל-8 שנות מאסר בפועל. בהקשר זה ראוי להוסיף כי בפסק הדין שם נקבע כי התנהגותו של נהג האוטובוס, שיצא לעקיפה בכביש מפותל שלצידו תהום, עלתה כדי התרשלנות רבתי, וכי "אף שראינו לסווג את מעשי המערער כעולים כדי עבירות הריגה, אין מדובר, כפי שצוין, בהתנהלות המצויה ברף הגבוה של עבירות אלו". מה שאין

כן בעניינו של המערער כאן, שיצא לעקיפה בדרך שלא היתה פנויה, כעולה מהתיאור העובדתי בכתב האישום המתוקן שבו הודה. לפיכך, חרף הדמיון בין המקרים, לרבות בהיקף העבר התעבורתי, אין במידת העונש שנגזר על נהג האוטובוס כדי להצדיק הקלה בעונשו של המערער.

22. גם הרפורמה בעבירות המתה אינה מצדיקה הקלה בעונשו של המערער ובצדק נדחתה הטענה על ידי בית המשפט קמא. כעולה מדברי ההסבר להצעת החוק, העונש המירבי בגין המתה בקלות דעת הועמד על 12 שנות מאסר משום שהוא עולה בקנה אחד עם העונשים "שבתי המשפט נוהגים לגזור בעבירות הריגה בנסיבות של תאונות דרכים, מקרים שבהם מטבע הדברים היסוד הנפשי הוא, ככלל, קלות דעת", ולא מתוך כוונה לשנות את רמת הענישה הנוהגת (דברי ההסבר להצעת חוק העונשין (תיקון מס' 124) (עבירות המתה), התשע"ו-2015, ה"ח ממשלה 972, 177). וכבר קבע בית משפט זה כי אין ממש בטענה (ע"פ 2356/17 רגבי נ' מדינת ישראל, פסקה 9 לפסק דינו של השופט י' עמית (29.6.2020)).

23. לבסוף, מכלול שיקולי הקולא נשקלו לזכות המערער בגזר הדין. בכלל זה, הניסיון שביצע להציל לכודים מרכבם של המנוחים בשעה שאשתו ובתו נפצעו גם כן ותוך כדי כך אף שבר את ידו; הודאתו, נטילת אחריות והבעת צער כנה והכאה על חטא; קורות חייו כעולה מתסקיר שירות המבחן לרבות שירותו הצבאי; עדי האופי שדיברו בשבחו; ההתדרדרות החמורה במצבו הבריאותי בשנים האחרונות, שהסיטה אותו ממסלול חייו; ההחמרה במצבו הנפשי לאחר התאונה; ואותותיה של התאונה על משפחתו, ובפרט על בתו הקטינה ואשתו שנפגעו בעצמן.

אין לחדד, כי נסיבות המקרה קשות הן, לדאבון הלב. היקף ההרס שזרעה התאונה רחב - נגדעו חייה של משפחה שלמה בת שמונה נפשות, וקרוביה נדונים לשאת את חסרונם ואת ידיעת דבר מותם האכזרי. גם חייו של המערער מתנהלים בצל התאונה הקטלנית והשלכותיה. אולם, כפי שצוין לעיל, בעבירות מסוג זה משקלן של הנסיבות האישיות מוגבל ולא שוכנענו כי נפלה שגיאה במשקל שיוחס להם בגזר הדין באופן המצדיק התערבות ערכאת הערעור. גם הערת שירות המבחן בתסקיר המשלים שהונח לפנינו, בדבר הצורך בטיפול והשפעת תקופת המאסר הממושכת על היכולת להשתלב באפיקי טיפול ושיקום, משחלקם מותנה בתקופת מאסר של 7 שנים, אינה מטה את הכף לעבר הקלה בעונש לאור מכלול הנסיבות. הוא הדין ביחס לתקופה הממושכת של מעצר המערער בפיקוח אלקטרוני, שאין בה כדי לבסס טעם להקלה בעונש שהוטל על המערער.

מכל האמור לעיל, לא מצאנו מקום להתערב בעונש המאסר בפועל שהוטל על המערער ומשך תקופת פסילת הרישיון.

ניתן היום, ו' בשבט התשפ"א (19.1.2021).

שופט

שופט

שופט